

La merda i la vida

TEATRE. El Kursaal ha acollit en dues funcions l'obra madrilenya 'En la luna', d'Alfredo Sanzol. El teatre ha viscut dos dies d'interrogació sana del que som, del que ens ha fet mal i de com ens hem de prendre la vida. Teatre íntim proper al símbol sense perdre les persones de vista. Una novetat al Kursaal, que no sol prendre riscos.

Títol: En la luna

Director i autor: Alfredo Sanzol

Repartiment: Juan Codina, Palmira Ferrer, Nuria Mencía, Luis Moreno, Jesús Noguero i Lucía Quintana

Producció: Teatro de la Abadía (Madrid) i Teatre Lliure

En aquesta escena, el ventilador assoleix tota la càrrega simbòlica de neteja dels enganys. Foto: Ros Ribas

En la luna era una aposta arriscada, molt més pel fet que els regents del Kursaal no se la volen jugar mai. Manresa ha esdevingut un escenari de províncies on les grans produccions barcelonines, les que funcionen, les que garanteixen públic, fan els seus 'bolos' i es guanyen uns diners extra, a banda del plaer que suposa escampar l'estela d'èxit arreu de Catalunya. Ahir era diferent. Ahir dissabte -i avui diumenge, que torna a haver-hi funció a les sis- el Kursaal és l'únic escenari província que té l'honor d'haver ofert *En la luna*, una obra del madrileny Alfredo Sanzol, que només havia fet estada a Catalunya al Teatre Lliure deu dies en la seva gira cap a la resta d'Espanya. Per la seva factura i gènere, més propers als del teatre de pensament que no d'acció, és una obra inhabitual a Manresa.

Estem satisfets que el Kursaal s'hagi sostret del cofoisme habitual amb tot el que es produeix a Barcelona. D'aquí a deu dies hi haurà una lectura dramatitzada de textos de dramaturgs canadencs, un aparador de la producció teatral d'un país que, sovint, resta arraulit -i inèdit fora de les seves fronteres- per culpa del pes al món de la cultura ianqui.

Un sotrac necessari

Però parlem de *En la luna*, que és el que de veritat ens ocupa. Valia la pena córrer el risc amb aquesta obra? I tant! El públic manresà necessitava una mica de poesia que li desembotés els ulls i el caparró. Algunes cares no feien ganyotes de disgust de no haver entès el text -ja saben que el públic manresà sempre fa cara d'entendre fins al més petit enginy-, però en privat et revelaven que no els agradava, que no ho havien entès. Benvinguda la sensació! Ja n'hi havia prou de menjars preuinats. *En la luna* aporta una matèria prima de gran qualitat a la qual el públic té la responsabilitat d'afegir-n'hi els condiments per fruir d'un senyor tiberi. Però és que hi ha públic molt gandul... I ja va bé que n'hagin marxat disgustats. A ningú li agrada saber-se imbècil. Així, el proper dia, els adormits vénen amb el pebre i la sal de casa. Que una obra sense aportació pròpia no és poesia. Entenen què vol dir desembotir? El teatre és més que entretenir-se banalment. Quan hom s'entretén amb l'intel·lecte despert, s'entretén. Adormit, només és un titella que riu al gust del dramaturg.

Els actors se situaven sobre la Lluna tot mirant-se la Terra. Divagar per entendre l'home. Foto: Ros Ribas

En la luna és una suma del que televisivament se'n diuen sketches o gags. Una suma amb una idea que les unifica: que els pensaments d'infància, tot i ser els més simples, són els més determinants de la vida d'una persona: un disgust mal gestionat, un detall aparentment sense importància... tot pot ser causant de traumes o de manies del caràcter d'una persona. Cada escena era poblada per nous personatges, tot i que en alguna s'intuïa que se'n repetia algun. No eren,

doncs, els personatges ni la trama l'eix de l'obra, sinó la idea. Ja deia **Jordi Castellanos**, catedràtic d'Història de la Literatura Catalana per la UAB, recentment traspassat, que el teatre s'avenia més a il·lustrar idees o suggerir emocions que no pas la novel·la, que s'explica més pel focus en la trama dels personatges. *En la luna* és això: un aplec de narracions curtes amb un fil conductor.

Un text farcit de frases còmiques, de dobles sentits i jocs de paraules va provocar les rialles del públic en moments en què un no s'esperaven rialles, sinó un silenci tens pel dramatisme del que s'hi tractava: els dimonis personals. És culpa del text que induïa a l'error del públic o del públic, no prou avesat a aquesta mena de situacions? Feia gràcia, no direm que no, però si hom es mirava l'obra amb els quatre ulls oberts i no pas esperant la mínima possibilitat d'esgargamellar-se, llavors no feia gràcia.

Una escenografia gens innocent

L'escenografia fou mínima: un ventilador, la bandera dels Estats Units i un cotxet de nadó. No és fins a la meitat de l'obra que els personatges ens donen claus per entendre'l. És la Lluna. Un fons grisenc suggeria la superfície del satèl·lit, acompanyada del dibuix del planeta Terra. Molts ciutadans com Alfredo Sanzol, director i autor del text, recorden en la seva infantesa com els Estats Units van arribar al satèl·lit per primera vegada. És un record col·lectiu. Un record de grandesa. Més endavant, però, un s'adona que part de la seva infància va ser una mentida. Per motius diversos. Bé perquè els pares amagaven coses, com ara infidelitats, bé perquè a un l'obliguen a viure d'una manera sancionada com l'única possible. Hi ha una escena en què un dels personatges es ven el cotxet de nadó en què l'havien gronxat els seus pares per poder, diu, acabar de pagar el ventilador. Recordem que la bandera nord-americana es movia quan Neil Armstrong va posar el peu a la Lluna. Ens van enganyar a tots?

Els cinc actors que formen el repartiment assumeixen la pell d'una galeria de més de quaranta tipus o personatges, molts d'ells criatures. El treball psicològic dels actors és immens, ja que la majoria de vegades l'única transició entre escenes és el canvi de xip dels que actuen, res més. A vegades, cantar una cançó d'infantesa serveix com a cortina, però el dinamisme de l'obra condueix a no fer res més que un canvi de rols no anunciat. És normal que tal cosa desorienti el públic, i que a vegades els actors es posin maldestrament a la pell d'aquell personatge. Com podria ser, si no, si no hi ha pauses, tot és tan ràpid i així ha de ser? En la luna és una descàrrega constant de sensacions i escenes perquè el públic pensi sobre si mateix i sobre el que som. Sanzol assegura que les fantasies, els somnis i tot el que té a veure amb la realitat interna de les persones són molt reals encara que no formin part de la realitat externa perquè les vivim com a reals.

De fet, ens adverteix que no ens ho prenguem en clau autobiogràfica malgrat que ell reconegui que els seus somnis d'infantesa provenen de la Transició, de la qual en surten una bona colla d'escenes, com la que recull uns fills tractant de desenterrar el seu pare d'una fossa comuna. Aquesta la recolliré com a bon exemple de les escenes que recullen, per dir-ho així, dimonis col·lectius que encara no s'han purgat. El fill del feixista que va matar-los el pare els ve a demanar disculpes i a oferir-los el condol perquè Espanya ha d'afrontar una nova etapa, democràtica, i el que cal, més que no remoure els fets, és "oblit i perdó". El regidor feixista, fill del feixista que va matar el pare 'roig', els diu, als fills, que està fent l'esforç, també ell, "d'oblidar", i que "fóra millor" que no s'hi estiguessin gaire temps a la zona de la fossa, millor "per a tots", diu el regidor. És llavors que una de les filles, que dubtava si feien el correcte, li diu a l'altra, més convençuda, d'anar al cotxe a buscar el pic i la pala i començar a cavar. Hi ha un personatge que sembla l'alter ego de l'autor en el pla més didàctic: el "Marcha atrás".

Sanzol ve a dir-nos que, com a societat, tenim traumes no resolts i que cal fer net sempre si es vol "viure amb normalitat", com li passa a una muller a qui el seu home no la satisfà sexualment mentre, això sí, es prodiga en lectures eròtiques de la revista *Interviú*. Resulta que la dona li ha amagat sempre que n'és ella l'autora. És millor fer net. Però no es fa net si no es fa l'esforç de no

anteposar l'orgull per sobre de tot, com il·lustra l'escena dels dos germans enemistats de tota la vida, un didactisme que pretén que el públic i la societat, en general, deixi de donar "tanta importància" a les coses per poder viure. És així que ens hem de prendre el final de l'obra. Que si ve hi ha xacres que s'arrossegueu de molt lluny, en podem sortir. Els fantasmes són curables si un els vol curar.

*Escenes com la de la imatge podien provocar tant la riada com una reflexió pregona. Foto: **Ros Ribas***